

การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท The Conflict Management of Novices as Found in Theravada Buddhist Scripture

¹พระมหาพลกฤษณ์ ฐิตเมธี, บรรจบ บรรณรุจิ และ ประพนธ์ ศุภสร

¹Phramaha Polkrish Thitamethi (Dornthee)*,

Banjob Bannaruji and Prapan Supasorn

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

¹Corresponding Author. Email: Polkrish27@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยหลักพุทธสันติวิธี (2) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยผลการศึกษาพบว่า

1) การจัดการความขัดแย้งโดยหลักพุทธสันติวิธีนั้น คือ หลักปาฏิหาริย์ 3 อธิกรณสมณะ และอริยสัจ 4 ได้แก่ (1) ปัญหาความขัดแย้ง (2) สาเหตุความขัดแย้ง (3) การจัดการความขัดแย้ง (4) แนวทางในการจัดการความขัดแย้ง

2) การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า สามเณรได้นำกระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งคือ 1) สติ ขันติ สันติ 2) อหิงสวิธี 3) วาจาสุภาสิต 4) อิทธิบาท 5) ปมาณิธรรม 6) อิทธิวิธี

3) การศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาททำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า ไตรวิทยา ได้แก่ 1) ทศนวิทยา คือ ความฉลาดรอบรู้ 2) จิตวิทยา คือ ความเข้าใจรู้จริง 3) ญาณวิทยา คือ ความชัดเจนแจ่มแจ้งด้วยปัญญา ด้วยสามเณรมีคุณสมบัติอย่างนี้แล้ว จึงทำให้สามเณรทุกรูปที่ทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งมีผล คือ สามารถจัดการเพื่อยุติความขัดแย้งระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาได้สำเร็จเสร็จสิ้นทุกคดีอันนำซึ่งความดีงามความเจริญมั่นคงมาสู่บรรพชิตสามเณรตามที่ปรากฏมาดังนี้

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง; สามเณร; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This thesis is of 3 objectives: 1) to study the principally concepts of conflict management by Buddhist peaceful means, 2) to study conflict management of novices as existed in Buddhist Scripture, and 3) to analytical study conflict management of novices as found in Theravada Buddhist Scripture. It is a qualitative research mainly emphasizing the documentary study from Buddhist Scripture, i.e. Tipitaka, Commentary and Tika, including books, documents and general text-books, by analyzing, according to Buddhist peaceful means, the roles of conflict management of novices found in Theravada Buddhist Scripture.

From the research, it is found the followings:

1. The conflict management by Buddhist peaceful means are by Pāṭihāriya or the Three Miracles, Bodily harm or Athikaranasamatha and the Four Noble Truth, i.e. 1) the problem of conflict, 2) the cause of conflict, 3) the conflict management, and 4) the way to manage conflict.

2. Regarding the conflict management in Buddhist Scripture, it is found that novices brought the process of Buddhist peaceful means to manage conflict; the process consists of 1) mindfulness-patience-peace, 2) Ahimsā: non-harming means, 3) pleasant saying, 4) Iddhipāda: the four paths of accomplishment, 5) Pamāṇika: those who measure, and 6) Itthiwithi: the power miracle.

3. The analytical study of Novices' conflict management found in Theravada Buddhist Scripture has yielded the new knowledge; this new knowledge is called Tivittaya of 1) Dassana-vittaya: the smartness of knowledge, 2) Psychology: the real understanding, and 3) Nāna-vittaya: the clearness of wisdom. From the novices have these properties, each of them, having the duty of managing conflict, that is the ability to stop the conflicts and the disputes occurred in Buddhism successfully every case which has brought sustainable virtue to Buddhism.

Keywords: Conflict management; Novices; Theravada Buddhism.

บทนำ

ความรุนแรงที่เกิดโดยวัยรุ่น เป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่มีความรุนแรงมากจนถึงขั้นเสียชีวิต และไม่ถึงแก่ชีวิต เช่น การต่อสู้โถมตีกัน การข่มขืน การทำลายสิ่งของรูปแบบของการใช้ความรุนแรงตั้งแต่ใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การใช้มือต่อยตี ใช้เท้าเตะ ถีบ หรือใช้อาวุธ เช่น ใช้ไม้ มีด ไปจนถึงการใช้ปืน จึงเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการตายก่อนวัยอันสมควร การบาดเจ็บ และไร้ความสามารถ ความรุนแรงในวัยรุ่นไม่ได้สร้างความเสียหายเฉพาะกับเหยื่อ ที่ถูกใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบไปถึง ครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย ความรุนแรงในวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงรูปแบบอื่นๆ และนำไปสู่การก่ออาชญากรรมที่เป็นปัญหาลังคมด้วย ส่วนมากเพศที่ก่อความรุนแรงมักเป็นเพศชายเกิดขึ้นได้ทุก ภูมิภาคของโลก (World Health Organization, 2002)

จากปัญหาความขัดแย้งนำไปสู่ความรุนแรงจึงทำให้เยาวชนบางกลุ่มเลือกการบรรพชาเป็นสามเณร เพื่อศึกษาหลักธรรมอันเป็นอีกหนทางในการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และความรุนแรงนำไปสู่การแสวงหาสันติภาพภายในใจต่อไป อนึ่งการพัฒนาสามเณรเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากปัจจุบันสามเณรที่เข้ามาศึกษาในพระพุทธศาสนาทำให้การดำรงชีวิตของสามเณรจะแตกต่างจากการดำรงชีวิตของคนทั่วไป จำเป็นต้องมีการปรับตัว หากไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจ ขาดความสุข ส่งผลกระทบต่อการเรียน ทำให้ต้องลาสิกขาในที่สุด จากข้อมูลพบว่าในแต่ละปีการศึกษาจะมีสามเณรลาออกระหว่างเรียนประมาณร้อยละ 5 ส่งผลให้จำนวนสามเณรที่จะเป็นศาสนทายาทมีจำนวนลดลงตามไปด้วยกองพุทธศาสนศึกษา (พศ.) ได้มีการสรุปปัญหา 3 ด้านหลักๆ ของสามเณร ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียนรู้, ปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย, ปัญหาด้านจิตใจ มีสามเณรเป็นโรคภาวะซึมเศร้า เหงา เพราะห่างไกลพ่อแม่ และขาดที่ปรึกษา จึงทำให้สามเณรไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ในขณะเดียวกัน การปฏิบัติศาสนกิจที่เคร่งครัด จะทำให้สามเณรรู้สึกว่าเรียนหนักเกินไป (Bunyakorn, 2007) หรือแม้แต่วิถีการก็มีได้ให้ความสำคัญกับสามเณรเท่าที่ควรเหมือนสามเณรเป็นบรรพชิตผู้เยาว์ในพระพุทธศาสนา (Phra Dhammapitaka P.A. Payutto, 1995)

สังคมไทยยังมีทัศนคติในทางที่ไม่ดีต่อสามเณร จึงเป็นที่มาของการไม่ค่อยให้ความเคารพ และให้เกียรติสามเณรเท่าที่ควร สังคมพุทธมักมองสามเณรในด้านลบกล่าวคือ มองสามเณรเหมือนเด็กคนหนึ่ง ซึ่งบังเอิญมานุ่งเหลืองห่มเหลืองเหมือนพระเท่านั้นสามเณรมีเพียงศีล 10 ซึ่งมีศีลน้อยและบริสุทธิ์น้อยกว่าพระเมื่อเป็นเช่นนั้นคนจึงไม่นิยมทำบุญกับสามเณร (Wannapok, 1982) ทั้งนี้เพื่อให้สามเณรนั้นนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนออกมาใช้ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะ และคุณภาพให้สามเณรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องจำเป็นมากในการที่จะพัฒนาสามเณรเหล่านั้นให้มีทักษะ และคุณภาพ นับเป็นศาสนทายาทที่สำคัญอย่างยิ่ง (Phramaha Saenyakorn Siribhaddo Methikaisoraphong, 2011) หากคณะสงฆ์ไทยไม่ได้ส่งเสริมการบวชเรียนเป็นสามเณรของเยาวชนอย่างจริงจังเนื่องจากสามเณรในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของชาวพุทธในเขตชนบท ดังนั้น การศึกษาเรื่องสาเหตุของปัญหาการลดจำนวนลง

ของสามเณรไทย จึงมุ่งประเด็นไปที่การมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบวชเรียน และกลุ่มชาวพุทธในเขตชนบทซึ่งเป็นผู้ปกครองของเยาวชนเพศชาย ในฐานะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณร (Boonsathit, 2000)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าบทบาทความสำคัญของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เรื่องของสังกัจจสามเณรที่พระพุทธเจ้าส่งตัวไปเพื่อจัดการความขัดแย้งทางด้านข้อมูลความรู้และค่านิยมแตกต่างกันของคนทั้ง 2 ฝ่าย ระหว่างโจร 500 คนที่มีต่อพระภิกษุ 30 รูป ที่กลางดงป่าห่างจากเมืองสาวัตถี 120 โยชน์ (Tripitaka : Thai version, 1996) และในคัมภีร์ได้มีบันทึกกล่าวถึงเรื่องราวของสามเณร 4 รูป ผู้เป็นนักจัดการความขัดแย้งให้โลกไว้ได้บันทึกนั้นก็คือ ราชูลสามเณรนักจัดการความขัดแย้งเชิงโครงสร้างผู้เป็นปฐมเหตุแห่งการบัญญัติสิกขาบทขึ้นใหม่อันมีปรากฏในพระวินัยปิฎก นิโครธสามเณรที่จัดการความขัดแย้งที่เกิดภายในจิตใจของพระเจ้าพระเจ้าอโศกมหาราช และสุนสามเณร รวมถึงสามเณรอีกหลายๆ รูป มีอุตตรสามเณร เป็นต้น สามารถอธิบายถึงการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งของสามเณร ในการทำหน้าที่ของพุทธบุตรในพระศาสนาโดยแท้ จนถึงอายุการครบจึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเหมือนกับพระมหาเถระหลายๆ รูปในปัจจุบันนี้ โดยพระเดชพระคุณได้บรรพชาเป็นสามเณร และปฏิบัติศาสนกิจจนกว่าจะมรณภาพ (Phothinantha, 2001; Songroek, 2007)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเกี่ยวข้องในฐานะผู้จัดการความขัดแย้งได้สำเร็จ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะชี้ให้เห็น และตระหนักถึงความสำคัญของสามเณรที่ปรากฏมาแล้ว เพื่อเป็นแนวทางต่อผู้ที่สนใจสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยหลักพุทธสันติวิธี
2. เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

เถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นศึกษาจากเอกสาร Documents Research เป็นหลักโดยการค้นคว้าจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา รวมทั้งหนังสือ เอกสาร และตำราวิชาการทั่วไป โดยศึกษาวิเคราะห์บทบาทการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทตามหลักพุทธ

สันติวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเพื่อช่วยให้สามารถดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วางรูปแบบในการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมเนื้อหา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งแนวตะวันออก และแนวตะวันตก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของสามเณรที่มีบทบาทในการจัดการความขัดแย้ง พร้อมทั้งประวัติของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลส่วนต่างๆ มาวิเคราะห์ เพื่อค้นหามโนทัศน์ในการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยสรุป และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากบทบาทของสามเณรในการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัย

หลักการแนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยหลักพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความขัดแย้ง โดยหลักสันติวิธี แนวคิดเรื่องการยอมรับในความหลากหลาย และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แนวคิดเรื่องความยุติธรรม แนวคิดเรื่องความไว้วางใจ และความสัมพันธ์ และแนวคิดเรื่องความร่วมมือ สำหรับแนวทางในการปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งตามแนวทางของสันติวิธีที่พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงใช้พุทธวิธีในการจัดการความขัดแย้งเมื่อในสมัยพุทธกาลด้วยหลักธรรมต่างๆ อันสมควรแก่เหตุ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้รูปแบบรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุสงฆ์มีรูปแบบมีรูปแบบ ดังนี้ คือ 1. การเรียกประชุมสงฆ์ 2. การไต่สวน 3. การแก้ไข 4. การกำหนดโทษ 5. การป้องกัน อันมีวิธีในการจัดการความขัดแย้ง 4 วิธี ซึ่งประกอบด้วย 1. อิทธิปาฏิหาริย์ คือ ทรงแสดงฤทธิ์ 2. อาเทศนาปาฏิหาริย์ คือ ทายจิตใจ หรือรู้วาระจิตใจของเวไนยสัตว์ 3. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ ย่อมพรั่นสอนด้วยวิธีอันชาญฉลาด 4. อธิกรณสมณะ 7 ประการ คือ การกระทำปัญหาให้สงบระงับตามพระธรรมวินัย และมีหลักพุทธสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งอันได้แก่ อริยสัจ 4 ที่พระองค์จะต้องทรงแสดงตลอดเพื่อเป็นการทำที่สุดแห่งธรรมให้งามหลังจากทรงแสดงธรรมเทศนาเพื่อจัดการความขัดแย้งตามเหตุสมควรแห่งธรรมในกัณฑ์ต่างๆ เสร็จแล้วอันสมควรแก่ปัจจัย ส่วนการแก้ไขความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธีในการวิจัยนี้คือ อริยสัจ 4 ได้แก่ 1. ปัญหาความขัดแย้ง กล่าวคือ ทุกข์ 2. สาเหตุความขัดแย้ง กล่าวคือ สมุทัย 3. การจัดการความขัดแย้ง กล่าวคือ นิโรธ 4. แนวทางในการจัดการความขัดแย้ง กล่าวคือ มรรค

การจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย พบว่า สามเณรได้นำกระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง คือ 1. สติ 2. ขันติ 3. สันติ 4. อหิงสการ 5. วาจาสุภาสิต 6. อิทธิบาท 7. ปมานิภธรรม 8. อิทธิวิธี ดังตัวอย่างในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

1) ราชูลสามเณร

ราชูลสามเณรท่านได้เลือกใช้กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธี คือ สติ ขันติ และสันติ ได้แก่ มีสติรู้ว่าจะต้องทำอย่างไรกับเหตุที่เกิดขึ้น มีขันติอดทนต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดีและไม่เรียกร้องต่อการที่ถูกรังแก พระภิกษุละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่ และไม่มีส่วนร่วมในการที่จะแก้ไขปัญหาคือการที่สามเณรเจ้านั้นจนท้ายที่สุดท่านจึงเลือกการนอนอยู่ในห้องน้ำของพระพุทธเจ้าอันเป็นเหตุให้พระพุทธทรงทราบความนั้น และพระองค์ทรงแก้ไขสิกขาบทบัญญัติ ถือว่าท่านได้เลือกสันติวิธีมาใช้จนเกิดการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิกขาบทอาณัติเพิ่มเติม ในเหตุการณ์นี้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งเชิงบวกซึ่งนำไปเพื่อการต่อยอดสู่การพัฒนาระบบโครงสร้างของสิกขาบทบัญญัติในพระพุทธศาสนา โดยมีพระอนันตบวชเพิ่มเติมว่า “อนึ่ง ภิกษุใดนอนร่วมกันกับอนุปสัมบันเกิน 2-3 คืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ดังนี้ (Tripitaka : Thai version, 1996) จากการกระทำของราชูลสามเณรจึงนับได้ว่าท่านใช้วิธีในการจัดการอย่างชาญฉลาด และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเชิงโครงสร้างคือข้อบัญญัติสิกขาบทที่มีต่อสามเณรได้จริง

2) สังกิจจสามเณร

สังกิจจสามเณรท่านเลือกใช้กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธี คือ อหิงสการ และวาจาสุภาสิต 5 ประการ มาใช้ในการจัดการในครั้งนี้ด้วย เพราะท่านคือไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ท่านจึงได้ชื่อว่าใช้อหิงสการอย่างแท้จริง คือท่านนั่งทำสมาธินิ่งเงียบไม่ต่อสู้ไม่ขัดขืนแม้แต่ประการใดเลย ถึงแม้ว่าท่านจะรู้ว่าจะต้องถูกใครสักคนทำร้ายก็ตามท่านก็ไม่ได้เกรงกลัวต่อความตายเลย เป็นผู้นิ่งและเงียบอย่างเดียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในเรื่องนี้ เป็นความขัดแย้งเชิงค่านิยมความเชื่อ เพราะความขัดแย้งในเรื่องนี้เกี่ยวกับทัศนคติของเหล่าโจรที่มีความคิด ความเห็นผิดว่า การฆ่าเอาชีวิตของคนเพื่อทำพิธีกรรมต่อเทพดาเป็นเรื่องที่ดี ซึ่งความคิดอย่างนี้มีความตรงกันข้าม และขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาด้วยความเชื่อในพระพุทธศาสนาเชื่อกันว่าการทำปาณาติบาต หรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไม่ว่าจะเป็นชีวิตคน หรือชีวิตสัตว์ ก็เป็นบาปเป็นเหตุแห่งอกุศล อีกทั้งยังผิดศีลข้อที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง ปาณาติบาต จึงเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงในเรื่องของความเชื่อของพวกโจร 500 กับสังกิจจสามเณรผู้เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา และเป็นปัจจัยทำให้สังกิจจสามเณรถูกพวกโจรจับไปเพื่อกระทำพิธีกรรมสังเวยต่อเทพดาที่พวกเขานับถือดังเรื่องราวที่ปรากฏมา จนถึงคราวที่โจรไม่สามารถประหารชีวิตสามเณรได้ สังกิจจสามเณรจึงได้กล่าวด้วยหลักวาจาสุภาสิต 5 ประการ ทำให้โจรทั้งหมด 500 คนนั้น เห็นความจริงในสัจธรรมถึงความกลับใจได้ และยอมตนเป็นสาวกของสามเณรนั้นออกบวชในพระพุทธศาสนาทั้งหมด 500 คน (Tripitaka : Thai version, 1996)

3) อุตตรสามเณร

อุตตรสามเณรได้เลือกใช้กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธี คือ อิทธิบาท 4 ดังพุทธดำรัสที่ว่า “เธอต้องทำความอดกลั้นด้วยกำลังแห่งการพิจารณาในผลของกรรมนั้น” เพื่อให้ท่านยอมรับ และพอใจในวิบากกรรมครั้งนี้ไปให้ได้ และจัดการความขัดแย้งในการทำลายทิฐิของวัสสการพราหมณ์อีกด้วย ด้วยสาเหตุที่สามเณรปฏิเสธโมติของวัสสการพราหมณ์ที่จะยกบุตรให้แต่งงานเป็นภรรยา แต่สามเณรท่านปฏิเสธเพราะท่านมีจิตใจยินดีต่อการบวชจึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันซึ่งเป็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของคนทั้งสอง หลังจากที่ท่านบวชแล้วไม่นานท่านก็ถูกใส่ร้ายยัดเยียดข้อหาว่าท่านเป็นโจรขโมยห่ออัญมณี ในขณะที่เดียวกันวัสสการพราหมณ์ได้รับการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบคดีจึงได้โอกาสที่จะชำระความแค้นที่มีต่อสามเณรด้วยการสั่งประหารชีวิต พระพุทธเจ้าได้มีพระดำรัสกับสามเณรว่า “เธอต้องทำความอดกลั้นด้วยกำลังแห่งการพิจารณาในผลของกรรมนั้น” เพื่อให้ท่านยอมรับ และพอใจในวิบากกรรมครั้งนี้ไปให้ได้ เป็นเหตุทำให้อุตตรสามเณรพิจารณาธรรมสมควรแก่เหตุกระทั่งบรรลุพระอรหันต์ พร้อมกับได้อภิญญา 6 ด้วยการพิจารณาธรรมคือ อิทธิบาท 4 จนทำให้สามเณรนั้นหลุดออกจากหลักแดนประหารอันเหตุปรากฏต่อสายตาสาธารณชน และทำลายมานะทิฐิของวัสสการพราหมณ์ได้สำเร็จ ด้วยการกระทำ ความพอใจเพียรพยายามบากบั่นตั้งใจและไตร่ตรองในการที่จะพิสูจน์ตนให้พ้นผิดอันเป็นเครื่องยืนยันว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ทำให้ท่านพ้นจากเหตุการณ์อันไม่ถูกต้องนี้ และได้ทำหน้าที่คือโปรดพุทธบริษัทโดยการแสดงพระธรรมคาถาทำให้บุุคคลผู้ที่ยังไม่รู้ธรรมให้รู้ธรรมตามที่ตนได้รู้ จึงนับว่าท่านได้ทำงานในพระพุทธศาสนาด้วยบริบทของสามเณร จากเหตุการณ์นี้อุตตรสามเณรได้เลือกใช้กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธี คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย (Tripitaka : Thai version, 1996)

4) นิโครธสามเณร

นิโครธสามเณรเป็นมากกว่านักจัดการความขัดแย้งด้วยการปฏิบัติงานช่วยเหลืออายุพระพุทธศาสนาโดยการจัดการความขัดแย้งที่มีในพระราชหฤทัยของพระเจ้าอโศกมหาราชเปลี่ยนพระองค์จากผู้มีมิจฉาทิฐิ ทำให้พระองค์ตั้งดำรงอยู่ในสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นสันติภาพภายในใจ เหมือนกับการเปิดภาชนะที่คว่ำอยู่ให้หงายขึ้นแล้วนำน้ำอันเย็นชุ่มชุ่มแช่ลงในภาชนะคือใจนั้น จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในเรื่องนี้ เป็นความขัดแย้งเชิงค่านิยมความเชื่อ เพราะว่าพระเจ้าอโศกมหาราชนั้น เมื่อก่อนพระองค์ทรงนับถือ ลัทธิปาสันณะของพวกพาเหียนนักบวชนอกพระพุทธศาสนา โดยลัทธินี้มีความเชื่อกันว่า บ่วงแห่งตัณหา และทิฐิเป็นที่พึงเป็นสรณะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ธรรมทั้ง 2 ประการนั้น ในพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ผู้พ้นจากอำนาจตัณหา ทิฐิ และมานะ ย่อมไม่คืนรน ส่วนผู้ที่ตกอยู่ในอำนาจตัณหาเป็นต้น ถือนั่นอยู่ ย่อมไม่ล่วงพ้นสังสารวัฏที่มีสภาวะอย่างนี้และสภาวะอย่างอื่นไปได้” จากพุทธพจน์นี้ จะเห็นว่า “ตัณหา และทิฐิ นั้นเป็นธรรมที่ขวางกั้นทางพ้นทุกข์” ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยปริยายระหว่างความเชื่อของลัทธิปาสันณะกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้พระเจ้าอโศกมหาราชพระองค์จึงมีความขัดแย้งภายในพระหฤทัยของพระองค์เอง อันเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งกันใน

เพราะเรื่องนี้ ดังที่ปรากฏมาแล้วในข้างต้น จากการที่พระเจ้าอโศกทรงทอดพระเนตรเห็นนิโครธสามเณรเดิน ด้วยกิริยาอาการอันผ่อนผันสงบเรียบร้อยสมเป็นสมณะสาธุชนทำให้พระเจ้าอโศกทรงเลื่อมใสในรูปของ สามเณร และได้ทูลนิมนต์สามเณรนั้นเข้ามาในพระบรมมหาราชวังแล้วได้สนทนาธรรมกันยิ่งเพิ่มทวีพูนความ เลื่อมใสในสามเณรนั้น ด้วยเหตุการณ์นี้ นิโครธสามเณรท่านได้ใช้กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธีโดยนำ หลักปมาณิกธรรม 4 ประการ มาใช้ประพจน์ปฏิบัติให้พระเจ้าอโศกมหาราชเห็นอย่างประจักษ์จนให้ พระองค์ได้เข้าพระราชหฤทัยถึงสัจธรรมแท้ในพระพุทธศาสนา ทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ และดำรงพระองค์โดยความไม่ประมาทตลอดพระชนม์ชีพ จากเหตุการณ์นี้ นิโครธสามเณรท่านได้ใช้ กระบวนการตามหลักพุทธสันติวิธี โดยนำหลัก ปมาณิกธรรม 4 ประการ ในรูปสูตรอันประกอบด้วย (Tripitaka : Thai version, 1996)

5) สุนสามเณร

สุนสามเณร ท่านได้เกิดข้อพิพาทระหว่างพระยานาคราชอันมีมูลเหตุ คือ สามเณรและพระยา นาคราชต่างมีความต้องการใช้น้ำในสระอโนดาต เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นเพื่อจัดการความขัดแย้งสามเณรจึง ใช้กระบวนการอันประกอบด้วย การสอบถาม หาพยาน ร้องขอ จัดการ ด้วยการเลือกใช้วิธีนี้ โดยการ เนมิต้อัดภาพเป็นพยานครุฑมีขนาดประมาณ 12 โยชน์ แล้วลงจากอากาศ เหยียบที่พังพานของพระยา นาคราช กดให้หน้าคว่ำลงแล้ว เมื่อสามเณรเหยียบพังพานของพระยานาคเท่านั้น แผ่นพังพานได้หดเข้า ประมาณเท่าทัพพี เหมือนกับหนังสือที่ขายหนุ่มผู้มีกำลังเหยียบแล้วอย่างนั้น เมื่อพ้นจากพังพานของ นาคราชออกมา สายน้ำประมาณเท่าลำตาลพุ่งขึ้นสู่อากาศแล้วสามเณรจึงบรรจุน้ำดื่มในขวดให้เต็มในอากาศ นั้นนั่นเอง โดยหมู่แห่งเทพผู้มาประชุมในมณฑลนั้นได้เป็นสักขีพยาน จากนั้นท่านสามเณรกลับมาที่กุฏิของ พระเถระผู้เป็นอาจารย์ของตนโดยมีนาคราชนั้นติดตามมา อีกอย่างหนึ่งเพราะเหตุที่พระอนุรุทธเถระกล่าว กับนาคราชนั้นว่า “มหาราช สามเณรมีอานุภาพมาก ท่านจักไม่สามารถเพื่อสู้รบกับสามเณรได้หรอก ท่านจง ให้สามเณรนั้น ขอโทษแล้วกลับไปเสียเถิด” เพื่อเป็นการยืนยันการันตีคุณวิเศษของสามเณรอีกหนทางหนึ่ง นาคราชจึงยอมขอขมาสามเณรนาคราชนั้นยอมรู้อานุภาพของสามเณรแม้เอง ตั้งแต่ติดตามสามเณรนั้นมา เพราะความละอายด้วย ลำดับนั้น นาคราชให้สามเณรนั้นขอโทษตามคำของพระเถระ ทำความชอบพอกัน ฉ้นมิตรกับสามเณร จึงกล่าวกับสามเณรนั้นว่า “แต่บัดนี้เป็นต้นไป เมื่อท่านมีความต้องการด้วยน้ำในสระ อโนดาต ท่านอย่าได้มาเองเลย ท่านเพียงแค่ส่งข่าวไปถึงข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจักนำน้ำมาถวายเอง” ถือว่าท่านได้ เป็นเป็นผู้สร้างกัลยาณมิตรผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอีกรูปหนึ่ง (Tripitaka : Thai version, 1996)

วิเคราะห์ผลจากการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการวิเคราะห์ผลจากการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธ ศาสนาเถรวาททำให้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งได้ถอดบทเรียนองค์ความรู้ในการจัดการความขัดแย้งของสามเณร

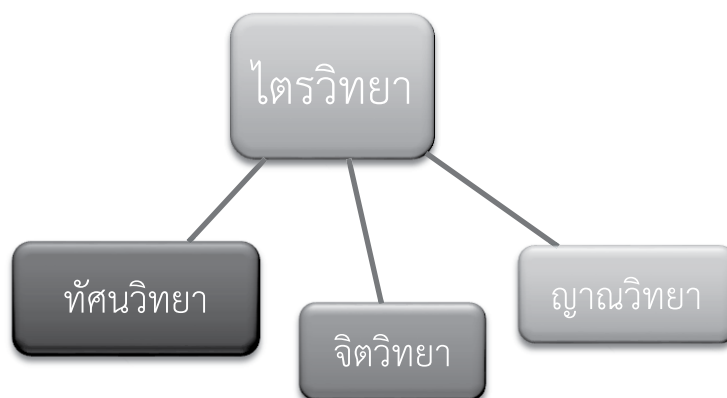
ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานี้ องค์ความรู้ใหม่นี้เรียกว่า ไตรวิทยา ได้แก่ 1) ทศนวิทยา คือ ความฉลาดรอบรู้ 2) จิตวิทยา คือ ความเข้าใจจริง 3) ญาณวิทยา คือ ความชัดเจนแจ่มแจ้งแตกฉานด้วยปัญญา ด้วยสามเณรมีคุณสมบัติอย่างนี้แล้ว จึงทำให้สามเณรทุกรูปที่ทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งมีผลปรากฏออกมาสู่สาธารณชน คือ สามารถจัดการเพื่อยุติความขัดแย้งระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาได้สำเร็จเสร็จสิ้นทุกคดีอันนำซึ่งความดีงามความเจริญมั่นคงมาสู่บรรพชิตพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนทายาทอย่างแท้จริงตามที่ปรากฏมาดังนี้ ผู้วิจัยได้ต้ององค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษาวิเคราะห์ถอดบทเรียนจากองค์ความรู้ในการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานี้ โดยการวิเคราะห์จากคุณสมบัติพิเศษที่ท่านสามเณรทั้ง 5 รูปนี้ตามที่ปรากฏให้คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ดังตารางที่แสดงมานี้

สามเณร	ความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้ง	กระบวนการจัดการความขัดแย้ง	ผลการจัดการความขัดแย้ง
ราหุลสามเณร	เชิงโครงสร้าง	สติ ขันติ สันติ	ท่านจึงนอนอยู่ในห้องน้ำของพระพุทธเจ้าอันเป็นเหตุให้พระพุทธทรงทราบความนั้น	พระพุทธองค์ทรงแก้ไขสิกขาบทบัญญัติ ซึ่งเป็นกรณานันติริธมาไซ้จนเกิดการแก้ปัญหาและทำอนุบัญญัติเพิ่ม
สังกัจจะสามเณร	เชิงค่านิยมความเชื่อ	อหิงสกาวิธี และวาทาสุภาชิต	ไม่เบียดเบียน ไม่ได้ตอบ ท่านจึงได้ชื่อว่าใช้อหิงสกาวิธีอย่างแท้จริง คือ ท่านนั่งทำสมาธินิ่งเงียบไม่ต่อสู้ไม่ขัดขืนแม้แต่ประการใดเลยและได้กล่าวธรรมด้วยหลักวาทาสุภาชิต	โจรไม่สามารถประหารชีวิตสามเณรได้ และได้กลับใจยอมตนเป็นสาวกของสามเณรด้วยการออกบวชในพระพุทธศาสนาทั้งหมด 500 คน
อุตตรสามเณร	ความสัมพันธ์	อิทธิบาท 4	สามเณรได้นำหลักอิทธิบาท 4 จนทำให้นั้นหลุดออกจากหลักแดนประหารอันเป็นการพิสูจน์ตนให้พ้นผิดอันเป็นเครื่องยืนยันว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ทำให้ท่านพ้นจากเหตุการณ์อันไม่ถูกต้องนี้	วัสสการพราหมณ์ได้ลดมานะทิฐิของตนลง ยอมต่อสามเณร และได้กลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันดังเดิม

สามเณร	ความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้ง	กระบวนการจัดการความขัดแย้ง	ผลการจัดการความขัดแย้ง
นิโครธสามเณร	เชิงค่านิยม ความเชื่อ	ปมาณิกธรรม 4	การเดินทางด้วยกิริยาอาการอัน อ่อนน้อมสงบเรียบร้อยสม เป็นสมณะสาธิตทำให้ พระเจ้าอโศกทรงเลื่อมใสใน รูปของสามเณรที่ประกอบ ด้วยจริยาวัตรอันงดงาม	พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเข้าพระราชหฤทัย ในสัจธรรมอันเป็นแก่น แท้ในพระพุทธศาสนา และทรงประกาศ พระองค์เป็นพุทธ มามกะ ดำรงพระองค์ โดยความไม่ประมาท ตลอดพระชนม์ชีพ
สุนนสามเณร	ความต้องการ ผลประโยชน์	อิทธิวิธี	การสอบถาม หาพยาน ร้องขอ จัดการ โดยการ เนรมิตอัฐภาพเป็นพยานครุฑ มีขนาดประมาณ 12 โยชน์ แล้วลงจากอากาศ เหยียบที่ พังพานของพระยานาคราช	สามเณรขอโทษ พระยานาคราชตาม คำของพระอนุรุธเถระ ทำความชอบพอกันฉัน มิตรกับสามเณร

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เรียกว่า **ไตรวิทยา** ซึ่งไตรวิทยานี้ได้
ถอนบทเรียนมาจากคุณสมบัติของสามเณรผู้ถึงพร้อมด้วย ศีล สมာธิ และปัญญา อันเป็นปัจจัยทำให้สามเณร
นั้น มีความฉลาดรอบรู้ ความเข้าใจจริง และความชัดเจนแจ่มแจ้งแตกฉาน คุณสมบัตินี้เรียกว่า ไตรวิทยา
อันเป็นคุณสมบัติของสามเณรทำให้สามเณรสามารถนำองค์ความรู้นั้นมาเป็นเครื่องมือใช้ในการจัดการความ
ขัดแย้ง ตามแผนภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

จากแผนภาพการแสดงความรู้จากการวิจัย สามารถอธิบายในรายละเอียดโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

1) ทัศนวิทยา คือ ความฉลาดรอบรู้ ซึ่งได้ถอดจากการจัดการความขัดแย้งของสามเณรได้นำเครื่องมือมาใช้อันได้แก่ หลักธรรมซึ่งเป็นธรรมหลักที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หลักพุทธสันติวิธี ซึ่งประกอบด้วย 1) สติ ขันติ สันติ 2) อหิงสกาวิธี 3) วาจาสุภาสิต 4) อิทธิบาท 5) ปมาณิธรรม 6) อิทธิวิธี ซึ่งได้นำมาประมวลเป็นองค์ความรู้ใหม่เรียกว่า ทัศนวิทยา

2) จิตวิทยา คือ ความเข้าใจรู้จริง ซึ่งได้ถอดจากกระบวนการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ได้แสดงมาอันปรากฏในตารางข้างต้นแล้ว ซึ่งได้นำกระบวนการจัดการความขัดแย้งทั้งหมดมาประมวลเป็นองค์ความรู้ใหม่เรียกว่า จิตวิทยา

3) ญาณวิทยา คือ ความชัดเจนแจ่มแจ้งแตกฉาน ซึ่งได้ถอดจากผลการจัดการความขัดแย้งของสามเณรตามที่ได้แสดงมาอันปรากฏในตารางข้างต้นแล้ว ซึ่งได้นำผลจากการจัดการความขัดแย้งทั้งหมดมาประมวลเป็นองค์ความรู้ใหม่เรียกว่า ญาณวิทยา

สรุป

การศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ไตรวิทยา ได้แก่ 1) ทัศนวิทยา คือ ความฉลาดรอบรู้ 2) จิตวิทยา คือ ความเข้าใจรู้จริง 3) ญาณวิทยา คือ ความชัดเจนแจ่มแจ้งแตกฉานด้วยปัญญา จากผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ทำให้เห็น ถึงความสอดคล้องกับการทำโครงการต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเล็งเห็นความสำคัญที่จะทำให้สามเณรมีศักยภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ และมีปัญญา เห็นได้จากทั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็จะมีการฝึกฝนทดสอบสามเณรในพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมที่เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนา และเพิ่มพูนปัญญา อันเป็นไปเพื่อการพัฒนาศักยภาพของสามเณรในการสร้างศาสนทายาทที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสามเณรควรให้ความสำคัญที่จะทำให้สามเณรมีศักยภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ และมีปัญญา เห็นได้จากทั้งอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ก็จะมีการฝึกฝนทดสอบสามเณรในพระพุทธศาสนา เช่น เปิดให้มีการเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี ซึ่งมีการสอบวัดระดับความรู้ทั้งแผนกธรรม และบาลี สนับสนุนการแสดงความสามารถของสามเณร ดังโครงการส่งเสริมวิชาการเทศากรรม “สามเณรธรรมาสันทอง” เป็นการส่งเสริมให้สามเณร ผู้เป็นรากแก้วแห่งพระพุทธศาสนาได้ศึกษาเรียนรู้และสืบทอดวิถีแห่งการแสดงพระธรรมเทศนาอย่างถูกต้อง และต่อยอดความสามารถให้สามเณรเป็นนักเทศากรรม สามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตามแบบฉบับแห่งการเทศนาที่สืบทอดกันมา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในการวิจัยที่ผู้วิจัยไม่สามารถวิจัยต่อได้ จึงเสนอให้วิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาศักยภาพของสามเณรให้เป็นผู้มีผู้นำในด้านการสร้างสังคมสันติสุข เพราะว่า สามเณรเป็นศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาที่สำคัญในองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ เพื่อสนับสนุนงานของคณะสงฆ์ต่อไป
- 2) การวิจัยครั้งนี้ยังไม่มีกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงเสนอแนะให้วิจัยต่อ เรื่อง ไตรวิทยา: ทักษะ วิจาร์ณ

References

- Boonyakorn, C. (2007). *Office of National Buddhism: Accelerate solutions novice ordained for learn is unhappy*, Ok Nation on line.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MUC Press.
- Phothinantha, S. (2001). *History of Buddhism*. (4th ed.). Bangkok: Sangsanbooks.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) (1995). *Ethical Development*, (4th ed.). Bangkok: Buddha Dhamma Foundation.
- Phramaha Saenyakorn Siribhaddo Methikaisoraphong. (2011). *A Study of the Buddhist Novices in Theravada Buddhism*, Thesis Master of Arts, Buddhist Studies (Graduate School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Songroek, C. (2007). *Novices Biography*. Bangkok: Pho Nuan Mae Phua Songroek Foundation.
- Wannapok, S. (1982). *History of Buddhism*. Bangkok: Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education, Silpakorn University.
- World Health Organization. (2002). *Life Skills Education in Schools*. Geneva: WHO.